

REINOUT VAN DER HEIJDEN

BELASTING TIPS VOOR 50+

4e druk, maart 2018

Copyright 2018 © Consumentenbond, Den Haag
Auteursrechten op tekst, tabellen en illustraties voorbehouden
Inlichtingen Consumentenbond

Auteur: Reinout van der Heijden MA, MSc
Verder werkte mee: Mediaeval Tekst en Vorm, Nijmegen
Eindredactie: Lisa van Rens
Grafische verzorging: PUUR Publishers
Illustratie omslag: PUUR Publishers

ISBN 978 90 5951 4102
NUR 793

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave, door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem op te treden, niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking. De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16B Auteurswet 1912, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden. Hoewel de gegevens in dit boek met grote zorgvuldigheid zijn bijeengebracht, aanvaardt de uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele (zet) fouten of onvolledigheden. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van derden zo goed mogelijk te regelen; degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

INHOUD

	Inleiding	9
1	Van 50+ tot AOW	11
1.1	Vooruitkijken	13
	1.1a Sociale zekerheid.....	13
	1.1b Verzekeringen met leeftijdsgrens.....	14
	1.1c Ook banken kijken vooruit.....	16
	1.1d Maximale hypotheekduur.....	17
	1.1e Minder kredietruimte.....	18
	1.1f Aflossen of sparen?.....	19
1.2	Aandacht voor pensioen	21
	1.2a Pensioenoverzicht lezen.....	22
	1.2b Krijg ik genoeg pensioen?.....	23
	1.2c Hoeveel krijg ik netto?.....	24
	1.2d Is er een alternatief voor de vut?.....	25
	1.2e Extra sparen.....	25
	1.2f Pensioensparen.....	26
	1.2g AOW-leeftijd.....	31
2	Mijn pensioen komt eraan	33
2.1	Met pensioen: voorbereiding	34
	2.1a Pensioenbrieven.....	34
	2.1b Drie boxen en drie pijlers.....	35
	2.1c AOW (pijler 1).....	36
	2.1d Arbeidspensioen (pijler 2).....	38
	2.1e Lijfrente (pijler 3).....	40
	2.1f Overig vermogen.....	44

2.2	Keuzes bij het pensioen	48
2.2a	Eerder stoppen met werken.....	49
2.2b	Pensioen uitstellen.....	50
2.2c	Langer doorwerken.....	51
2.2d	Variabel pensioen (hoog/laag-pensioen).....	52
2.2e	Uitruil van pensioen.....	53
2.2f	Pensioen afkopen.....	54
2.2g	Pensioen samenvoegen.....	55
2.2h	Pensioen zonder vaste uitkering.....	55
2.2i	Naar het buitenland.....	56
3	Belasting & pensioen	58
3.1	De aangifte	59
3.1a	Wijziging belastingtarief.....	59
3.1b	Van één inkomen naar meer inkomens.....	61
3.1c	Uitsluitend AOW als inkomen.....	63
3.1d	Rijkere gepensioneerden.....	63
3.1e	Minder belasting altijd voordelig?.....	64
3.1f	Ondernemer met AOW.....	64
3.2	Heffingskortingen	65
3.2a	Korting op belastingen.....	65
3.2b	Wie heeft er recht op?.....	66
3.2c	Ouderenkorting.....	69
3.2d	Partner met weinig inkomen.....	72
3.2e	Zelf in actie komen.....	73
3.3	Inkomensafhankelijke bijdrage Zorgverzekeringswet (ZVW)	73
3.3a	Hoogte bijdrage.....	74
3.3b	Teruggaaf.....	75
3.3c	Voorschot.....	75
3.3d	In het buitenland met Nederlands pensioen of uitkering.....	76
3.4	Toeslagen	77
3.4a	Huurtoeslag.....	77
3.4b	Zorgtoeslag.....	78
4	Overdracht van vermogen	81
4.1	Overdracht tijdens leven	82
4.1a	Belastingvrij schenken.....	82

4.1b	Bijzondere schenkconstructies	86
4.1c	Aftrekbare giften	93
4.1d	Vermogen en WLZ	95
4.2	Hypotheek via de familiebank	96
4.2a	Lenen en schenken tegelijk	97
4.2b	Hoe werkt het in de praktijk?	99
4.2c	Omgekeerd: kind leent aan ouder	100
4.3	Overdracht vermogen bij overlijden	101
4.3a	Wettelijk erfrecht	101
4.3b	Erfenis nu al verdelen	102
4.3c	Testamenten	103
4.3d	Codicil	106
5	Overlijden & de fiscus	107
5.1	Aangifte inkomstenbelasting na overlijden	108
5.1a	Praktische zaken na overlijden	108
5.1b	Voorwaarden aangifte	108
5.1c	Direct of later	109
5.1d	Toerekening inkomen	110
5.1e	Toerekening vermogen	111
5.1f	Toeslagen	111
5.2	Aangifte inkomstenbelasting erfgenamen	112
5.2a	Aanvaarding van de erfenis	112
5.2b	Onverdeelde boedel	114
5.2c	Erfenis gaat naar de langstlevende partner	115
5.3	Aangifte erfbelasting	116
5.3a	Wie betaalt en hoeveel?	117
5.3b	Belastingrente	120
5.3c	Executeur	121
5.3d	Omvang erfenis	122
5.3e	Waardebepaling	125
5.3f	Dubbele erfbelasting	128
5.3g	Uitstel van betaling	128
5.3h	Navorderingsaanslag	129
	Register	130

INLEIDING

Wie de 50 passeert, kan zijn zaken beter goed op orde hebben. De 50-plusser is vaak de steun en toeverlaat voor de jongere generatie die nog niet zo veel weet over geld en belastingen. En ook voor de oudere generatie, als die nog in leven is.

Tegelijkertijd moeten 50-plussers hun eigen toekomst plannen. Hoelang gaan ze nog door met werken? En hoe zit het met het inkomen vanaf pensionering? Wie zich daar niet tijdig over bekommert, merkt vaak dat het tegenvalt. Het inkomen gaat flink achteruit en dan is er weinig meer aan te doen.

Wie goed voor zichzelf (en anderen) wil zorgen, moet op tijd de juiste keuzes maken. Daarvoor is inzicht nodig in belastingzaken, want belastingen bepalen in sterke mate de ruimte om te manoeuvreren. Ook de sociale zekerheid is belangrijk, evenals de keuzes die de pensioenregelingen bieden.

Hoofdstuk 1 gaat over planning. Het brengt in kaart welke leeftijdsbeperkingen er zijn bij verzekeringen, krediet en hypotheken. Hoe krijg je inzicht in pensioen en wat valt daarin te verbeteren?

In hoofdstuk 2 komt de pensionering aan bod. In vrij korte tijd moet de gepensioneerde in spe veel beslissingen nemen die zijn toekomstige welvaart bepalen. Ze zijn meestal onherroepelijk.

Minstens zo belangrijk is wat er met de belastingen gebeurt vanaf de pensionering. Er verandert veel dat direct van invloed is op het besteedbaar inkomen. Dat wordt stap voor stap toegelicht in hoofdstuk 3.

Wie eenmaal gewend is aan het nieuwe inkomen, merkt of er iets overschiet om de volgende generatie mee te helpen. Hoofdstuk 4 beschrijft de mogelijkheden om dat te doen tijdens het leven of daarna, bijvoorbeeld via een testament.

In hoofdstuk 5 gaat het over belastingen en overlijden. Een sterfgeval dwingt de nabestaanden tot besluiten die in korte tijd genomen moeten worden. Opnieuw spelen belastingen een centrale rol.

Draait alles dan alleen om geld en belastingen? Nee, maar door alles goed en op tijd te regelen, kunnen conflicten tot een minimum worden beperkt en ontstaat er ruimte voor andere zaken. Dit boek helpt daarbij; het geeft inzicht en overzicht op momenten dat alles tegelijk lijkt te komen, met veel praktische tips. Dankzij het register achterin is alle informatie gemakkelijk terug te vinden.

1

VAN 50+ TOT AOW

Dit hoofdstuk gaat over de zaken waaraan iedereen vanaf zijn 50^e moet denken, en dat is niet alleen het naderende pensioen.

Ooit ga je met pensioen, maar als 50-plusser lijkt het voorbarig om daar al rekening mee te houden. De tijd verstrijkt echter sneller dan je denkt. Het is zinvol om aandacht te besteden aan de toekomst. Wie tijdig wil stoppen met werken, moet het financieel goed plannen.

Het is niet vanzelfsprekend dat het altijd zo blijft als het nu is. Mensen met een vaste baan en een mooi inkomen realiseren zich de voordelen van hun eigen situatie te weinig. Het kan ineens afgelopen zijn. En dan? De sociale zekerheid en het pensioen zijn hervormd. De AOW-leeftijd is verhoogd van 65 naar 67 jaar en 3 maanden. De fiscus heeft sinds 2005 een aantal voordelen voor oudere werknemers afgeschaft. Vut- en prepensioenregelingen werden afgebouwd. Bij een reorganisatie kan de werkgever ouderen daardoor niet meer zo gemakkelijk met een afvloeiingsregeling naar huis sturen. Wie op een bepaalde leeftijd merkt dat het lastig wordt om te voldoen aan de eisen van de werkgever, kan niet meer rekenen op al te veel begrip. De zachte glijbaan naar het pensioen bestaat niet meer. Alleen wie zelf tijdig voorzieningen treft, heeft de ruimte om de carrière langzaamaan af te bouwen.

De wereld is ook op andere punten veranderd. Ruim tien jaar geleden was het nog normaal dat een werknemer na enige tijd een vast contract kreeg. Inmiddels is dat niet meer zo. Nu heeft nog maar tweederde van de werkenden een vaste baan. De anderen werken op basis van een flex-contract of als zelfstandige zonder personeel. Zij hebben geen zekerheid en meestal is hun pensioen ook slechter geregeld.

Wie op oudere leeftijd werkloos wordt, loopt een groot risico. Solliciteren op hogere leeftijd valt niet mee. De oudere moet opboksen tegen een jonge generatie die al bij diverse werkgevers ervaring heeft opgedaan. Die jongeren zijn veelzijdig, goed in staat zich te verkopen bij een sollicitatiegesprek en zich aan te passen aan een nieuwe werkomgeving. Wie niet sterk staat, moet ieder geval zijn eigen zaken goed regelen. Dat geldt evengoed voor mensen die al wat dichterbij hun pensioen aan zitten. Zij hebben lange tijd kunnen profiteren van een goede pensioenregeling, maar de laatste jaren staat het pensioen bij iedereen onder druk. Het is belangrijk om inzicht te krijgen in het belastingstelsel. Dat bepaalt grotendeels de grenzen en de speelruimte waar je als burger over kunt beschikken. Wie de mogelijkheden optimaal gebruikt, kan uiteindelijk een goed pensioen tegemoetzien (zie par. 1.2).

Bij het stijgen van de leeftijd is niet alleen pensioen relevant. Er zijn an-

dere belangrijke zaken om rekening mee te houden. Welke opvang biedt de sociale zekerheid totdat de AOW-leeftijd bereikt is? En welke invloed heeft leeftijd op de toegang tot financiële producten, zoals verzekeringen, leningen en hypotheeken? Die blijken soms duurder of minder toegankelijk voor ouderen. Kun je beter de hypotheek aflossen of sparen? Deze aspecten komen in par. 1.1 aan bod.

1.1 Vooruitkijken

1.1a Sociale zekerheid

Zwakkeren in de maatschappij kunnen terugvallen op collectieve voorzieningen. Dat geldt ook voor ouderen die hun baan verliezen. Maar de sociale zekerheid wordt steeds selectiever. Het is een vangnet en geen hangmat, is een populaire uitdrukking. Wie een uitkering ontvangt, wordt steeds meer onder druk gezet om zo snel mogelijk aan het werk te gaan. Sinds 1 juli 2015 gelden er strengere regels voor de Werkloosheidswet (WW). Wie zo'n uitkering ontvangt, moet al na zes maanden een baan onder zijn niveau en met een lange reistijd accepteren. Vanaf 1 januari 2016 wordt de maximale WW-duur teruggebracht van 38 naar 24 maanden (2 jaar). Ieder kwartaal daalt de maximale opbouw met één maand, totdat het maximum van 2 jaar is bereikt. Op 1 april 2018 bedraagt de maximale uitkeringsduur dus nog maar 28 maanden. Vanaf 1 april 2019 geldt voor iedereen het maximum van 24 maanden. In de collectieve arbeidsovereenkomst (cao) kunnen wel afspraken gemaakt worden over een langere WW-duur.

Voor ouderen zijn er regelingen die er rekening mee houden dat een terugkeer naar de arbeidsmarkt op latere leeftijd lastig is. De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en de Wet inkomensvoorziening oudere werklozen (IOW) geven recht op een uitkering op bijstandsniveau voor iedereen die na zijn 50^e (IOAW) of 60^e verjaardag (IOW) werkloos wordt en op dat moment recht had op minstens drie maanden WW of een WGA-uitkering (Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten). Als die uitkering is afgelopen, kan IOAW of IOW worden aangevraagd. Anders dan bij de bijstand hoeft het vermogen niet te worden opgesoupeerd voordat de uitkering ingaat.

Tabel 1 Verschil tussen IOW en IOAW

IOW	IAOW
voor werklozen tussen de 60 jaar en de AOW-leeftijd; vermogen blijft buiten beschouwing	voor werklozen tussen de 50 jaar en de AOW-leeftijd; vermogen blijft buiten beschouwing
inkomen van de partner telt niet mee	inkomen van de partner telt mee
partner is niet verplicht te solliciteren	partner is ook verplicht te solliciteren
de regeling is toegankelijk voor iedereen die voor 2024 in de WW belandt	blijft alleen bestaan voor mensen geboren voor 1 januari 1965

1.1b Verzekeringen met leeftijdsgrens

Verzekeraars hebben er belang bij het risico op claims zo laag mogelijk te houden. Als uit hun statistieken blijkt dat het claimrisico bij het stijgen van de leeftijd toeneemt, verhogen zij de premie voor ouderen. Dat gebeurt bijvoorbeeld bij autoverzekeringen.

De verzekerde wordt niet beoordeeld op individuele kenmerken, maar op basis van de risicofactoren van een groep waartoe hij behoort. Iemand met astma zal bij bepaalde verzekeringen bijvoorbeeld moeilijk door de selectie komen, ook al is dat misschien onterecht. Het is goed om daar rekening mee te houden.

Verzekeraars houden hun statistieken geheim, dus het is onmogelijk te controleren of de premieverhoging reëel is. Ouderen moeten daarom de premies kritisch blijven volgen.

Zorgverzekeringen

Vroeger mochten zorgverzekeraars aan ouderen een hogere premie vragen. Sinds de invoering van de basisverzekering in 2006 is dat niet langer toegestaan. De basisverzekering is verplicht en de premie is nu voor iedereen gelijk, ongeacht de leeftijd. Wel kunnen de premies per verzekeraar verschillen.

De verzekeraars richten zich met hun polissen voor de basisverzekering soms expliciet op bepaalde doelgroepen die minder zorg gebruiken, zoals jongeren of hoger opgeleiden. Een manier om gezonde klanten te lokken, is een flinke korting geven aan mensen die vrijwillig kiezen voor een hoger eigen risico (tot €885). Verzekeraars mogen klanten niet weigeren, maar jagen oudere klanten weg door de verplichting medicijnen of hulpmiddelen te bestellen via internet.

Wat niet onder de basiszorg valt, kan verzekerd worden via een aan-

vullend pakket. Voor deze aanvullende pakketten mag wel een hogere premie gerekend worden die afhankelijk van de leeftijd is. Het verschilt per verzekeraar hoe hard de premie stijgt. Ouderen moeten er dus goed op letten of de aanvullende zorgverzekering de steeds hoger wordende premie nog wel waard is.

Overlijdensrisicoverzekeringen

Mensen sluiten een overlijdensrisicoverzekering af als zij een woning kopen, omdat de bank dat als voorwaarde stelt voor het verstrekken van een hypotheek. Veel mensen vergeten vervolgens hun overlijdensrisicoverzekering aan te passen als de situatie verandert. Zij hebben bijvoorbeeld inmiddels een deel van de hypotheek afgelost of de hypotheek juist verhoogd in verband met een verbouwing. Of ze werken niet langer in loondienst, maar als zelfstandige zonder personeel. Ze vergeten dat er daardoor geen partnerpensioen meer is geregeld via de werkgever. Pas de verzekering tijdig aan. Wie een zware ziekte heeft gehad, kan daarna vaak geen verzekering meer afsluiten. Hoe hoger de leeftijd bij het afsluiten, hoe hoger de premie. Er geldt een maximumleeftijd bij afsluiten (60 tot 74 jaar) en een maximumleeftijd tot wanneer de verzekering kan lopen (70 tot 80 jaar).

Check de polis

Check of de huidige polis van je overlijdensrisicoverzekering nog voldoet. Het kan lonen om een nieuwe verzekering af te sluiten die goed aansluit op de AOW-datum. Ook als de oude polis nog voldoet, kan het zinvol zijn een nieuwe offerte aan te vragen. De premies zijn de laatste tien jaar zo sterk gedaald dat het goed mogelijk is dat er – ondanks de hogere startleeftijd – nu een lagere premie uitrolt.

TIP

Autoverzekeringen

Autoverzekeringen zijn bijzonder ondoorzichtig. Niet alleen de postcode en het aantal schadevrije jaren zijn van invloed op de premie, maar ook de leeftijd van de verzekerde. Sommige verzekeraars rekenen al een leeftijdstoeslag als de verzekerde 50 jaar wordt. Bij andere stijgt de premie vanaf een hogere leeftijd. Naarmate de leeftijd stijgt, gaat de premie steeds verder omhoog. Vooral voor 70-plussers.

Wie zich laat realiseert wat er aan de hand is, komt bedrogen uit. Bepaalde verzekeraars accepteren geen nieuwe klanten meer die ouder zijn dan 70 jaar. Er zijn ook verzekeraars die er positief uit springen en geen leeftijdsgrenzen en -toeslagen kennen.

Autoverzekeraars die maximumleeftijden hanteren, staan in tabel 2. Sommige verzekeraars (FBTO, Bovag) weigeren 70-plussers met minder dan vijf schadevrije jaren. Mensen met een verzekering bij een van deze aanbieders die de leeftijdsgrens bereiken, blijven gewoon verzekerd.

Tabel 2 Leeftijdsgrenzen bij autoverzekeringen

Autoverzekeraar	Maximumleeftijd bij afsluiten
Reaal (Topcar)	69
De Kilometerverzekering, VerzekerSnel	70
De Goudse, Klaverblad	74
Aegon, Allianz (Veilig op weg), De Nederlanden van Nu, fairzekering, Generali	75
AON Direct, nowGo, SNS, Volkswagen, Zelf	79
Ditzo, Promovendum, Reaal, Route Mobiel, United Insurance (Autopakket)	80

Bron: MoneyView/Consumentenbond januari 2018

Een premieverhoging op basis van de leeftijd is nooit terug te vinden in de voorwaarden van de autoverzekeraar. Leeftijdsafhankelijke tarieven verschijnen pas als je een (online)premieberekening maakt. Wie bij het invullen een eerdere geboortedatum gebruikt, kan zien wat hem te wachten staat bij de verzekeraar die nu nog gunstig uit de vergelijking komt. Het is nog beter om ieder jaar een nieuwe berekening te maken, het liefst vóór je verjaardag, bijvoorbeeld op www.consumentenbond.nl/autoverzekeringvergelijker. Een kleine moeite die vaak een besparing oplevert.

1.1c Ook banken kijken vooruit

Wie een hypotheek nodig heeft, moet bedenken dat ook banken bij klanten vanaf 56 of 57 jaar naar het pensioeninkomen kijken. Iemand met een laag pensioen moet dus voor die leeftijd verhuizen naar een duurdere woning.

Houd er rekening mee dat nieuwe hypotheeken sinds 2013 binnen 30 jaar volledig afgelost moeten worden. Huiseigenaren die dat niet doen, verliezen het recht op renteaftrek over die hypotheek. Voor hypotheeken van voor 2013 geldt die regel niet. Voor deze oudere hypotheeken geldt wel de beperking van een maximale aftrekduur (zie par. 1.1d).

Stelregel is dat een klant van 57 jaar of ouder de huidige hypotheeklasten ook moet kunnen dragen na ingang van zijn pensioen. Als het inkomen op de pensioendatum onvoldoende is, moet er van tevoren extra worden afgelost (zie het kader 'Hypotheek nu en straks').

Wie een woning met Nationale Hypotheekgarantie (NHG) wil, krijgt met extra beperkingen te maken. Uitkeringen uit lijfrente of banksparen worden dan niet meegerekend bij het inkomen, behalve als de uitkeringen al zijn ingegaan.

: Hypotheek nu en straks

: Thomas heeft een bruto-inkomen van €51.000 per jaar. Bij 2,75% hypo-
: theekrente kan hij dan maximaal €234.696 lenen. Over tien jaar gaat hij met
: pensioen en zakt zijn inkomen naar €35.770 per jaar. Hierbij hoort een maxi-
: mumhypotheek van €156.985. Dat scheelt dus bijna €80.000. Als hij voor
: zijn pensionering extra aflost, zal de bank hem een hogere maximale lening
: willen geven, bijvoorbeeld van €200.000.

1.1d Maximale hypotheekduur

Voor een hypotheek geldt geen maximumleeftijd. Een 80-jarige kan nog een hypotheek voor 30 jaar afsluiten als hij daar genoeg inkomen voor heeft.

Voor de hypotheekrenteaftrek zijn er wel grenzen. Sinds 2001 levert iedere hypotheek nog maar 30 jaar renteaftrek op. Die 30 jaar renteaftrek vanaf 2001 geldt ook voor hypotheeken die voor 2001 zijn afgesloten. De renteaftrek van een hypotheek uit 1990 of uit 2000 verloopt in beide gevallen in 2031. Een hypotheek uit 2005 is aftrekbaar tot 2035.

Wie nu (een deel van) zijn hypotheek niet aflost, moet rekening houden met de aftrekbeperking na 30 jaar.